

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMIKUNTA

KESTÄVÄN KEHITYKSEN KOKONAI SARVIOINTI 2009

ARVIOINNIN YHTEENVETO

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

ARVIOINTIKYSYMYKSET

Arviointialue	Arviointikysymykset
<p>Tavoitteenasettelu Tavoitteenasettelun johdonmukaisuus ja koherenssi</p>	Miten kestävän kehityksen strategian linjaukset on huomioitu hallinnonalojen omissa strategioissa ja –ohjelmissa
	Missä määrin kestävän kehityksen tavoitteet ovat yhdenmukaisia hallinnonalojen muihin tavoitteisiin nähden?
	Mikä on kestävän kehityksen tavoitteiden painoarvo suhteessa hallinnonalan muihin tavoitteisiin
<p>Toimenpiteet Strategian mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen</p>	Missä määrin valtionhallinnossa ja kunnissa on laadittu kestävän kehityksen ohjelmia?
	Miten toimijat ovat ottaneet huomioon toiminnassaan kestävän kehityksen toimikunnan toimeenpano-ohjeiston?
	Missä määrin valituilla toimenpiteillä on edistetty kestävän kehityksen strategian mukaisia tavoitteita?
<p>Tulokset ja vaikutukset Tavoitteiden toteutuminen kokonaisuutena ja teemoittain</p>	Miten kestävän kehityksen strategian tavoitteet ovat toteutuneet kokonaisuutena ja teemoittain?
	Mitä strategian tavoitteiden edistäviä tuloksia strategiatyö on tuottanut?
	Mikä on kestävän kehityksen tila Suomessa ja miten se on kehittynyt?
<p>Seuranta ja arviointi Tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi</p>	Palvelevatko seurannan kohteeksi valitut indikaattorit strategian toimeenpanoa riittäväällä tavalla?
	Missä määrin nykyinen seuranta- ja arviointijärjestelmä palvelee strategian toimeenpanoa?
	Kuinka kattavaa, luotettavaa ja ajankohtaista kestävän kehityksen tilasta saatava tieto on?

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

KESTÄVÄ KEHITYS OSANA HALLINNONALOJEN STRATEGIOITA

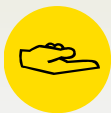
- Ympäristöön ja erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön liittyvät teemat ovat lyöneet laajasti läpi hallinnonalojen tavoitteenasettelussa.
- Ominaista läpilyöneille teema-alueille on, että niiden taustalla on omat kansalliset strategiat ja joissakin tapauksissa myös kansainväliset sopimukset. Toisin sanoen niitä viedään eteenpäin kestäväan kehityksen strategisen viitekehyksen ulkopuolella.
- Laaja-alainen kestäväan kehityksen näkökulma on harvinainen; ts. näkökulma jossa kaikkea toimintaa arvioitaisiin kaikkien kestäväan kehityksen näkökulmien kautta. (ympäristö, sosiaalinen vastuu, globaali vastuu jne.)
- Ympäristöön ja sosiaalisiin kysymyksiin liittyvien teema-alueiden välillä näyttää olevan kahtiajako. Organisaatiot joille sosiaaliset teemat ovat keskeisiä eivät juurikaan näe ympäristöteemoja keskeiseksi tavoitteenasettelussaan ja päinvastoin.

Monet kestäväan kehityksen teemat ovat läpilyöneet hallinnossa ja ne näkyvät laajasti hallinnonalojen omissa strategioissa. Laaja-alainen kestäväan kehityksen näkökulma, jossa kaikkea toimintaa arvioitaisiin kaikkien kestäväan kehityksen näkökulmien kautta, on kuitenkin harvinainen. Osalla hallinnonaloista kestävä kehitys on koko hallinnonalan strategian keskeinen lähtökohta, kun taas muutamilla huomio kiinnittyy lähinnä johonkin tiettyyn kestäväan kehityksen komponenttiin tai jää ulkokohtaisen maininnan tasolle. Pääosa ministeriöistä käsittelee kestäväan kehityksen teemoja strategioissaan vähintään kohtuullisesti.

TAVOITTEENASETELUN YHDENMUKAISUUS KESTÄVÄN KEHITYKSEN STRATEGIAAN

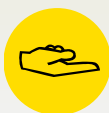
- Yleisesti ottaen tavoitteenasettelu on hyvin kestävän kehityksen mukaista. Tämä johtuu kuitenkin osittain siitä, että yhtäältä tavoitteenasettelu on niin väljää, että hyvin erilaiset toimet tulkitaan kestävän kehityksen mukaiseksi ja toisaalta tavoitteenasettelu on niin laaja-alaista, että kaikki toimijat löytävät jonkin elementin kestävän kehityksen strategiasta jota heidän organisaationsa tavoittelee. Ongelmana on, että tällaisella kestävän kehityksen ei ole varsinaisesti ohjaavaa vaikutusta.
- Vaikka kestävän kehityksen tavoitteet on hallinnonalojen strategioissa varsin laajasti huomioitu, tavoitteenasettelun johdonmukaisuuteen kiinnitetään vähän huomiota. Tyypillinen esimerkki on taloudellisten tavoitteiden ja kestävyystavoitteiden välinen ristiriita (esim. liikenteen sujuvuus ja liikenteen ympäristöhaitat).
- Kestävän kehityksen strategia tarjoaa kaikille jotain sellaista, johon nähden omat tavoitteet voidaan katsoa olevan yhdenmukaisia. Kun kaikki on kestävää kehitystä, mikään ei ole kestävää kehitystä.

Kestävän kehityksen toimikunnan toimijatahojen oma tavoitteenasettelu on pääsääntöisesti yhdenmukaista kestävän kehityksen strategian mukaisten tavoitteiden kanssa. Laaja-alainen kestävän kehityksen näkökulma, jossa kaikkea toimintaa tarkastellaan strategian eri näkökulmista, on kuitenkin harvinainen. Osalla toimijoita on strategiasta poikkeava tulkinta kestävän kehityksen sisällöstä. Myös tavoitteenasettelun ristiriitaisuuksiin kiinnitetään vähän huomiota.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN PAINOARVO TAVOITTEENASETELUSSA

- Kestävän kehityksen painoarvo on hyvin toimiala/hallinnonala riippuvainen. Niillä toimialoilla/hallinnonaloilla, joilla kestävän kehityksen teema-alueet kytkeytyvät laajasti toimialan/hallinnonalan keskeisiin substanssikysymyksiin, on kestävän kehityksen mukaiset tavoitteet nousseet joko hyvin keskeiseen asemaan (esim. metsäpolitiikka) tai näkökohtien painoarvo on kasvanut (esim. liikennepolitiikka).
- Toisaalta ne toimialat joiden toimintaan kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät kapeasti jonkin toimenpidekokonaisuuden osalta (esim. OM ja SM) ei kestävän kehityksen käsitteistö näy juurikaan tavoitteenasettelussa.
- Kun kestävää kehitystä tarkastellaan laaja-alaisena kaikkea toimintaa horisontaalisesti ohjaavana periaatteena voidaan kestävän kehityksen todeta jääneen näkökulmana muiden hallinnon kehitystä ohjaavien strategioiden varjoon (vrt. tuottavuusohjelma tai alueellistaminen). Kestävällä kehityksen strategialla ei ole ollut samaa konkretiaa eikä toisaalta samaa poliittista painoarvoa ja implementaatiomekanismia (vaikka kestävän kehityksen strategiaa ohjaakin muodollisesti korkean poliittisen profiilin omaava toimikunta).

Kestävän kehityksen strategian sisältöjen painoarvo on lisääntynyt hallinnossa mutta kestävän kehityksen strategian painoarvo ohjaavana instrumenttina on pikemminkin vähentynyt kuin lisääntynyt. Tämä johtuu siitä, että keskeisiä kestävän kehityksen teemoja ohjataan muiden strategioiden kautta ja kestävän kehityksen strategia saa sisältönsä sen ulkopuolelta ohjattavista päätöksenteon prosesseista. Kestävän kehityksen strategian merkitys onkin nähty lähinnä prosessissa, jossa toimijoita on koottu keskustelemaan yhdessä kestävän kehityksen teemoista.

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMIEN LAADINTA

- Valtiohallinnossa kestävän kehityksen ohjelmia ei ole laadittu yhtä poikkeusta (LVM) lukuun ottamatta. Useimmat ministeriöt eivät ole katsoneet tarpeelliseksi laatia omaa kestävän kehityksen ohjelmaa. Monet ministeriöt katsovat että kestävä kehitys on integroitu osa muita ohjelmia ja näin ollen ohjelma on tarpeeton.
- HSA:n seurannassa kestävän kehityksen ohjelmien laadinta ei ole seurantakohteena.
- Kunnissa laadittiin runsaasti paikallisagendoja eli kestävän kehityksen ohjelmia 90-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa. Arvioinnissa ei selvitetty mikä ohjelmien nykytilanne kunnissa on eli onko ohjelmia aidosti hyödynnetty ja päivitetty kuntien päätöksenteossa
- Viidellä ministeriöllä on käytössä ympäristöjärjestelmä tai joku sitä vastaava sovellus.

Kestävän kehityksen ohjelmien laadinta on ollut erittäin vähäistä ja toimijat eivät pääsääntöisesti ole kokeneet ohjelmia tarpeelliseksi.

TOIMEENPANO-OHJEISTON NOUDATTAMINEN

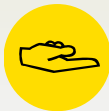
- Hallitusohjelman kestävän kehityksen linjauksen toimeenpano-ohjeiston neljästä tavoitekokonaisuudesta suurimmat ongelmat liittyvät johdon sitoutumiseen sekä edellä käsiteltyyn kestävän kehityksen ohjelmien laadintaan.
- Vaikka erityisesti ympäristönäkökohdat ovat saaneet yhä korostetumman aseman myös ylimmän johdon agendalla, ei kestävän kehityksen strategia ole onnistunut lunastamaan paikkaansa poikkihallinnollisena toimintaa ohjaavana strategiana.
- Kestävän kehityksen strategiaa ei tunneta eikä sillä ole sellaista uskottavuutta, että se suuntaisi ylimmän johdon tavoitteenasettelua tai argumentaatiota (vertailukohtana voidaan käyttää esimerkiksi tuottavuusohjelmaa, alueellistamispolitiikkaa tai ilmastopoliittisia sopimuksia).
- Kestävä kehitys hallinnon arkitoiminnoissa on näkynyt erityisesti Green Office järjestelmän ja vastaavien järjestelmien käyttöönottona.

Toimeenpano-ohjeistolla ei ole ollut käytännön painoarvoa. Heikoimmin tavoitteet ovat toteutuneet ylimmän johdon sitouttamisessa ja kestävän kehityksen ohjelmien laadinnassa valtionhallinnossa.

TOIMENPITEIDEN SUHDE KESTÄVÄN KEHITYKSEN MUKAISIIN TAVOITTEISIIN

- Arvioitaessa toteutettujen toimenpiteiden suhdetta kestäväen kehityksen strategian mukaisiin tavoitteisiin keskeisen ongelman muodostaa selkeän ohjelmateorian puute, joka kytkisi kestäväen kehityksen strategian tavoitteet ja valitut toimenpiteet toisiinsa.
- Kestäväen kehityksen strategiassa tällainen tarkastelu olisi erityisen arvokasta, koska sillä pystyttäisiin yhteen sovittamaan eri hallinnonalojen toimenpiteitä eri tavoitealueilla. Vähintäänkin sillä pystyttäisiin identifioimaan ristiriitaisuuksia, päällekkäisyyksiä ja puutteita hallinnonalojen toimenpiteissä.
- Toimenpiteiden ja tavoitteiden systemaattinen analyysi toi hyvin myös esiin kestäväen kehityksen strategia-asiakirjaan liittyviä rakenteellisia haasteita. Jo pelkästään tavoitteiden, tavoitetasojen ja valittujen toimenpiteiden paikantaminen strategian eri osa-alueilla oli haastavaa (esim. mitkä ovat strategian "työelämän laatuun" tai "syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisy" liittyvät tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja tavoitetasot ja kuka on vastuussa minkäkin toimenpiteen toteutuksesta).

Tarkastelun aikajänteestä johtuen ei useimmilla strategian laadinnan jälkeen aloitetuilla toimenpiteillä ole vielä voinut olla niillä tavoiteltua vaikutusta. Useilla keskeisillä osa-alueilla toimenpiteiden vaikutukset näkyvät vasta useiden vuosien päästä. Suuremman ongelman muodostaa selkeän ohjelmateorian puute, joka kuvaisi miten valituilla toimenpiteillä saavutetaan tavoitellut vaikutukset ja määrittäisi eri osapuolten roolit ja vastuut tässä kokonaisuudessa.

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

STRATEGIAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tavoitealue	Kehitys	Huomioitavaa
Kasvihuonekaasupäästöjen rajoittaminen		Taloustaantumien vaikutus merkittävä.
Energiätehokkuuden lisääminen		Taloustaantuma vähensi vuoden 2008 energiankulutusta merkittävästi. Marraskuussa kaikkien teollisuuden päätoimialojen tuotanto kääntyi laskuun. Metsäteollisuuden tuotanto oli koko vuoden laskussa, mikä erityisesti laski sähkönkulutusta.
Uusiutuvan energian käytön lisääminen		Metsäteollisuuden tuotannon vähentyminen vaikuttaa merkittävästi
Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	n/a	Tavoitetasoa koskevaa indikaattoritietoa ei ole saatavilla
Kestävien tuotantotapojen edistäminen		Energian ja luonnonvarojen käytön osalta tavoiteltua absoluuttista irtikytkentää ei ole saavutettu
Kulutustottumusten muuttaminen		Kulutustottumusten muutoksessa ei ole viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia. Palvelusuoritteiden osuuden kasvattaminen on tavoitteena osin ongelmallinen: Palveluiden tuotanto aiheuttaa yli neljänneksen Suomen kansantalouden elinkaarisista kasvihuonekaasupäästöistä
Itämeren tilan parantaminen		Typen ja fosforin kokonaispäästöt ovat pienentyneet, mutta Itämeren rehevöitymiskehityksessä ei ole tapahtunut käännettä parempaan..
Monikeskuksinen ja verkottuva aluerakenne		Arvioinnin ainoana indikaattorina alueellinen väestönmuutos, jonka ei voi katsoa antavan riittävää kuvaa koko tavoitealueesta.
Toiminnallisesti monipuoliset ja rakenteellisesti eheät yhdyskunnat sekä hyvä elinympäristö		Arvioinnin ainoana indikaattorina etäisyys palveluihin, jonka ei voi katsoa antavan riittävää kuvaa koko tavoitealueesta.
Elinvoimainen maaseutu ja sen palvelujen turvaaminen		
Palvelujen saatavuuden turvaaminen		

STRATEGIAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

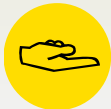
Tavoitealue	Kehitys	Huomioitavaa
Liikennejärjestelmä- ja tietoyhteiskuntapalvelut	↓	
Työelämän laatu	→	Arvioinnissa käytetty YM:n indikaattorin ohella työolobarometria, jonka perusteella työelämän laatu on hieman parantunut viime vuosina
Eri sukupolvien yhteenkuuluvuus	↓	Arvioinnin ainoana indikaattorina väestönkehitys ikäryhmittäin , jonka ei voi katsoa antavan riittävää kuvaa koko tavoitealueesta. Lisäksi tavoiteasettelu on hyvin epämääräistä.
Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisy	↓	
Terveellisten elämäntapojen ja toimintakyvyn edistäminen sekä terveysuhkien torjuminen	↓	Alkoholihaittoja ja kulutusta kuvaava indikaattori tarvitsee rinnallensa myös muita kansanterveyttä kuvaavia mittareita. Arvioinnissa käytetty YM:n indikaattorien lisäksi ylipainoisuutta ja liikuntaa kuvaavia mittareita.
Kansallinen identiteetti ja monikulttuurinen Suomi	↓	Indikaattoritieto ei ole ajan tasalla.
Kansalaisvaikuttamisen edistäminen	↓	Kansalaisten halu osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on jäämässä alhaiselle tasolle
Talous kestävän kehityksen turvaajana	↓	
Suomi globaalina toimijana ja vastuunkantajana	↓	
Kestävien valintojen tukeminen	↑	Indikaattoritiedosta ei käy ilmi, kuinka suuri osuus T&K –rahoituksesta käytetään aidosti kestävän kehityksen mukaisten innovaatioiden ja liiketoiminnan kehittämiseen.

Valtaosalla tavoitealueista kehitys on ollut joko negatiivista tai sitä ei ole tapahtunut. Taloustaantumalla on ollut suuri vaikutus useimpiin tavoitteisiin. Ympäristöllisten tavoitteiden osalta tilanne on parempi kuin sosiaalisten ja taloudellisten. Taantumalla on positiivinen vaikutus moniin ympäristöllisiin tavoitteisiin (esim. energiankulutus ja kasvihuonepäästöt), mutta negatiivinen muihin tavoitteisiin.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TILA SUOMESSA

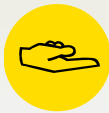
- Kansainvälisessä vertailussa Suomen kestävä kehitys voidaan todeta olevan hyvällä tasolla. Suomi saa hyvät arvosanat niin SSI- EPI- kuin HDI-indeksissä. Saadut pisteet ovat kaikissa indekseissä lähellä maksimia, ja maiden välisissä vertailuissa Suomi sijoittuu listan kärkipäähän. SSI:n ja HDI:n arvo on Suomen osalta parantunut. EPI:n uudet tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa metodologian kehittymisen vuoksi.
- Vaikka Suomi menestyy kansainvälisessä vertailussa, muuttuu tilanne jossain määrin kun tarkastellaan kestävä kehityksen tilaa suhteessa kestävä kehityksen strategiassa asetettuihin tavoitteisiin. Kasvihuonekaasupäästöissä ja energiakulutuksessa trendi on ollut pääosin nouseva, lukuun ottamatta vuosia 2005 ja 2008. Uusiutuvien energianlähteiden osuudessa kokonaiskulutuksesta ei ole viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia.
- Alue- ja yhdyskuntarakennetta kuvaavat indikaattorit näyttävät pääosin negatiivista kehitystä. Kansalaisten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit viestivät sekä positiivista että negatiivista kehitystä. Taantuma on katkaissut suotuisan kehityksen vaikeasti työllistettävien henkilöiden määrässä. Kaikkien viiden taloutta kuvaavan avainindikaattorin osalta taantuma on katkaissut aiemmin havaitun suotuisan kehityksen. Suomen julkiset kehitysyhteistyövarat ovat loivassa kasvussa, mutta Suomi jää edelleen kauas YK:n asettamasta tavoitteesta.

Suhteessa muihin maihin Suomen kestävä kehityksen tila on kansainvälisten vertailujen perusteella hyvä. Sen sijaan suhteessa kestävä kehityksen strategian mukaisiin tavoitteisiin tilanne on kaksijakoinen. Suurimmalla osalla tavoitealueista ei ole tapahtunut positiivista kehitystä. Ympäristöllisten indikaattorien kehityksen osalta tilanne on tällä hetkellä parempi kuin sosiaalisten ja taloudellisten. Tämä johtuu ennen muuta taloudellisesta taantumasta.

STRATEGIATYÖN TULOKSET

- Strategiatyön lisäarvo on ollut strategiaprosessissa. Keskustelu on auttanut toimijoita jäsentämään omia ajatuksiaan ja yhteen sovittamaan niitä muiden toimijoiden kanssa. Lopputuloksena syntyneellä strategia-asiakirjalla ei kuitenkaan ole ollut suurta merkitystä toimijoiden näkökulmasta.
- Kestävän kehityksen strategiaprosessi on luonteeltaan enemmän yhteen sovittava kuin uutta luova. Yhteensovittamisen mekanismina toimii lähinnä keskustelu ja sitä kautta lisääntyvä toimijoiden yhteinen ymmärrys. Varsinaista implementaatiomekanismia tai -kykyä strategialla ei ole. Tässä mielessä kestävän kehityksen strategia on tyypillinen poikkihallinnollinen periaatelinjaus.

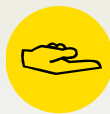
Strategiatyön ensisijainen lisäarvo on ollut strategiaprosessissa, ei niinkään lopputuloksessa. Keskustelufoorumina työ on auttanut toimijoita jäsentämään yhdessä kestävän kehityksen teema-alueita. Kestävän kehityksen strategialla ei ole kuitenkaan ollut suurta merkitystä toimenpiteiden suuntaamisessa tai niiden käynnistämisessä.

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

KESTÄVÄN KEHITYKSEN INDIKAATTORIT

- Indikaattorityö on keskeinen osa kestävän kehityksen strategiatyötä. Indikaattorien avulla on onnistuttu jäntevöittämään kestävän kehityksen strategiaa ja konkretisoimaan tavoitealueiden sisältöjä.
- Validiteetin osalta indikaattorien keskeinen ongelma on joidenkin strategian tavoitteiden/tavoitealueiden epämääräisyys: on vaikea sanoa mistä indikaattorin tulisi kertoa. Ongelma on siis pikemminkin tavoitteenasettelun lähtökohtaisessa epämääräisyydessä kuin indikaattorityössä.
- Indikaattorien hyödyntäminen päätöksenteossa on hyvin vähäistä. Indikaattorityö ei ole tuottanut operatiivista päätöksentekoa palvelevia indikaattoreita vaan mittareita jotka makrotasolla kuvaavat kestävän kehityksen tilaa osa-alueittain. Tällaisen indikaattorien hyödynnettävyys organisaatioiden päätöksenteossa on varsin vähäinen.

Indikaattorityö on laajasti koettu keskeiseksi osaksi kestävän kehityksen strategiatyötä ja se on konkretisoinut strategiaa, mutta indikaattorien hyödynnettävyys toimijoiden päätöksenteossa on varsin rajallinen. Johtuen osittain tavoitteenasettelun epämääräisyydestä, on myös joidenkin indikaattorien validiteetti kyseenalainen.

SEURANTA- JA ARVIOINTIJÄRJESTELMÄT

- Kestävän kehityksen strategiatyössä on panostettu merkittävästi seuranta- ja arviointijärjestelmien kehittämiseen. Keskeisimmät ponnistukset ovat olleet indikaattoriverkon indikaattorityö sekä ENVIMAT-hanke.
- Indikaattorit ovat heikoimpia kestävän kehityksen sosiaalisen ulottuvuuden osalta. ENVIMAT-mallissa tilanne on samankaltainen siinä mielessä, että ENVIMAT-malli kuvaa nimenomaan ympäristö- ja talousvaikutusten välisiä suhteita. Kestävän kehityksen arviointityökaluna sen keskeiset puutteet tällä hetkellä liittyvät nimenomaan sosiaaliseen ulottuvuuteen.
- ENVIMAT-malli palvelee ennen kaikkea ympäristöpoliittista suunnittelua ja sen mahdollisuudet esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintätöiden suunnittelussa ovat merkittävät koska ilmastonmuutoksen hillintätoimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan arvioida kansantaloudessa tuotantoja kulutuslähtöisesti siten, että myös työllisyys- ja arvonlisäysnäkökohdat otetaan huomioon.

Kestävän kehityksen strategiatyössä on panostettu merkittävästi seuranta- ja arviointijärjestelmien kehittämiseen. Kokonaisuutena tarkastellen tämä osakokonaisuus on ollut työn parhaiten onnistunut osio. Seurannassa kestävän kehityksen sosiaaliset ulottuvuudet eivät ole joko saaneet yhtä suurta painoarvoa tai ovat muusta syystä jääneet laadullisesti muiden ulottuvuuksien taakse.

YHTEENVETO

Arvioinnin näkökulma	Arviointikysymykset	Arvio
Tavoitteenasettelu Tavoitteenasettelun johdonmukaisuus ja koherenssi	Miten kestävän kehityksen strategian linjaukset on huomioitu hallinnonalojen omissa strategioissa ja -ohjelmissa	
	Missä määrin kestävän kehityksen tavoitteet ovat yhdenmukaisia hallinnonalojen muihin tavoitteisiin nähden?	
	Mikä on kestävän kehityksen tavoitteiden painoarvo suhteessa hallinnonalan muihin tavoitteisiin	
Toimenpiteet Strategian mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen	Missä määrin valtionhallinnossa ja kunnissa on laadittu kestävän kehityksien ohjelmia?	
	Miten toimijat ovat ottaneet huomioon toiminnassaan kestävän kehityksen toimikunnan toimeenpano-ohjeiston?	
	Missä määrin valituilla toimenpiteillä on edistetty kestävän kehityksen strategian mukaisia tavoitteita?	
Tulokset ja vaikutukset Tavoitteiden toteutuminen kokonaisuutena ja teemoittain	Miten kestävän kehityksen strategian tavoitteet ovat toteutuneet kokonaisuutena ja teemoittain?	
	Mitä strategian tavoitteiden edistäviä tuloksia strategiatyö on tuottanut?	
	Mikä on kestävän kehityksen tila Suomessa ja miten se on kehittynyt?	
Seuranta ja arviointi Tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi	Palvelevatko seurannan kohteeksi valitut indikaattorit strategian toimeenpanoa riittäväällä tavalla?	
	Missä määrin nykyinen seuranta- ja arviointijärjestelmä palvelee strategian toimeenpanoa?	
	Kuinka kattavaa, luotettavaa ja ajankohtaista kestävän kehityksen tilasta saatava tieto on?	

AGENDA

1	Arviointikysymykset
2	Tavoitteenasettelun arviointi
3	Toimenpiteiden arviointi
4	Tulosten ja vaikutusten arviointi
5	Seuranta- ja arviointijärjestelmän arviointi
6	Suosituksset

SUOSITUS 1

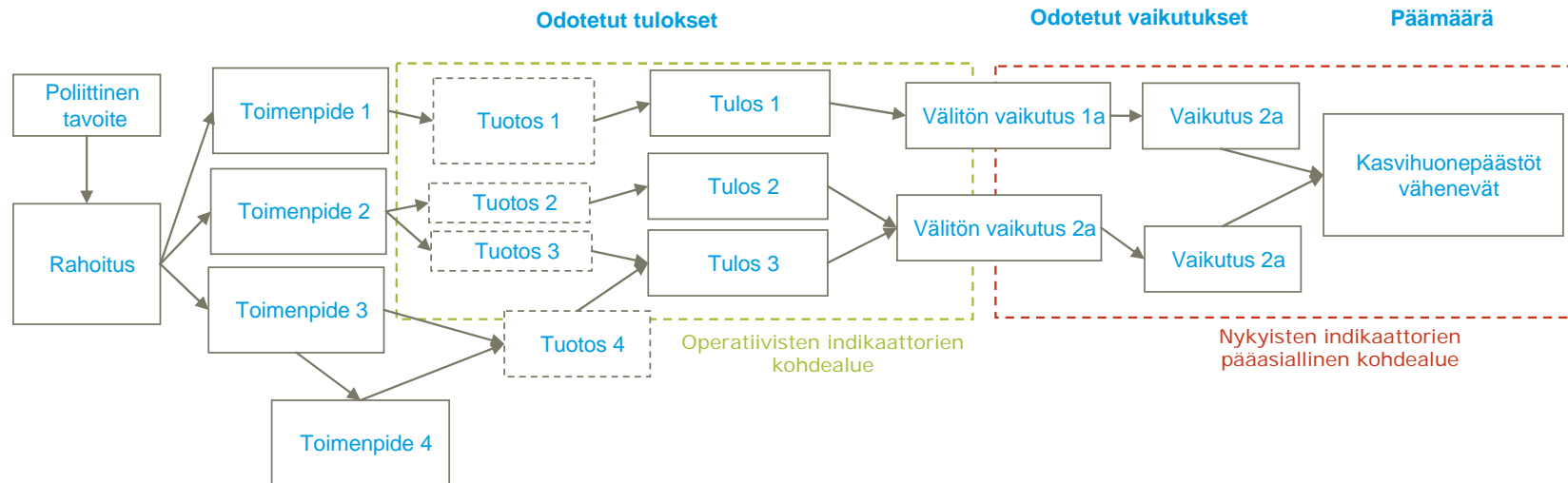
STRATEGIAKONSEPTIN UUDI STAMINEN

- Kansallisella tasolla on tarpeetonta pyrkiä kokoamaan kaikkia kestävän kehityksen toimenpiteitä yhdeksi ohjelma- tai strategia-asiakirjaksi. Kansallisen tason strategian pitäisi olla *tiivis* asiakirja, jossa:
 - (a) määritellään selkeästi Suomen kestävän kehityksen *tavoitteet ja tavoitetasot*
 - (b) määritellään kestävän kehityksen *periaatteet*, joita politiikkasuunnittelussa tulee noudattaa
 - (c) Kuvataan toimijoiden *roolit ja vastuut* strategian toimeenpanossa
 - (d) esitetään *malli, jolla tavoitteiden toteutumista seurataan*.
- Kestävän kehityksen toimikunnan tehtäväksi tulisi:
 - Tavoitteiden määrittely ja mittarointi
 - Prosessien ja menettelytapojen suunnittelu joilla varmistetaan kestävän kehityksen näkökohtien huomiointi politiikkasuunnittelussa
 - Edistymisen seuranta ja niistä viestintä
- Hallinnonalojen ja muiden toimijoiden vastuulle jää:
 - Toimenpiteiden suunnittelu
 - Toimenpiteistä raportointi normaalien raportointisuhteidensa mukaisesti
 - Menettelytapojen käyttöönotto (esim. suunnitelmien ennakkollinen arviointi)
 - Seurantatiedon hyödyntäminen omissa suunnitteluprosesseissa
- Tällainen strategiakonseptikeventää strategiaprosessia sekä vähennetään moninkertaista raportointia ja näennäisraportointia tahoille joihin suhteen toimijat eivät ole aidossa raportointisuhteessa.

SUOSITUS 2

OPERATIIVISEN TASON INDIKAATTORIT

- Nykyisten indikaattorien lisäksi tulisi laatia mittaristo, joka välittömämmin kertoo operatiivisten toimenpiteiden tuloksista ja vaikutuksista (esim. uusien henkilöautojen ominaispäästöt vs. kasvihuonepäästöt). Tällainen mittaristo loisi strategian seurannalle ja hallinnonalojen politiikansuunnittelun tueksi käyttökelpoisemman välineen.

- Indikaattorien kehittäminen operatiivisemmalle tasolle edellyttää nykyisen strategian kirkastamista monilla osa-alueilla. Nykyisessä strategiassa tavoitteet eivät ole kaikilta osin riittävän selvät jotta indikaattorityötä voitaisiin tältä pohjalta suoraan käynnistää.

SUOSITUS 3

ENNAKOLLISEN ARVIOINTIMALLIN EDELLEEN KEHITTÄMINEN JA PILOTOINTI

- Arviointimallista kehitettyä luonnosversiota tulisi pilotoinnin avulla edelleen kehittää. Kehitystyön jälkeen arviointimallia voitaisiin hyödyntää kestäväen kehityksen strategian toimeenpanon välineenä.
- Mikäli politiikkasuunnittelun ennakkollista arviointia kehitetään laajemmin tulisi arviointimalli mahdollisuuksien mukaan integroida muihin työkaluihin. Useiden erillisten ennakoarviointimallien kehittäminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Arviointitekijä	Ennakoitu vaikutus	Vaikutusmekanismi	Tunnistettut riskit	Vaikutuksen suunta	Todennäköisyys	KEKE-indeksi
LUONNONVAROJEN KÄYTTÖ JA SUOJELU						
Kasvihuonepäästöt	Uusien henkilöautojen keskimääräinen CO ₂ -päästö laskee alle 130 g/km 2015	Verotuksen muutoksella vaikutetaan kuluttajien ostokäyttäytymiseen	Autoilla joilla on pienempi ominaispäästö ajetaan enemmän	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3	3 = Suuri 2 = Kohtalainen 1 = Pieni	Vaikutus x todennäköisyys
Energiankulutus						
Uusiutuvat energiamuodot						
Lajien uhanalaisuus						
Happamoittavat ja rehevöittävät päästöt						
Uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö						
Ravinnekuormitus Itämereen						
YHDYSKUNNAT JA ALUERAKENNE						
Etäisyys palveluihin						
Henkilöliikenteen määrä						